

Uvedomelý Šatník

Text Timea Keresztényiová

CRAFTING PLASTICS! STUDIO

Štúdio založili Vlasta Kubušová s Miroslavom Kráľom v roku 2016. Vlasta študovala v Berlíne dizajn na University of Arts, kde boli bioplasty jej hlavnou témou, Miro sa venoval divadelnej a filmovej scénografii. Momentálne sú v štúdiu piati a tím úzko spolupracuje s odborníkmi na bioplasty, vedeckým tímom pod vedením prof. Pavla Alexyho na STU v Bratislave. Vyrábajú biodegradovateľné okuliare, ale nebojte, určite sa nezačnú rozkladať, kým to nebudete vyslovene chcieť :) Už čoskoro si ich budeme môcť kúpiť na www.craftingplastics.com a v špecializovaných obchodoch.

Čo to je bioplast, aké má vlastnosti?

Bioplastom je akýkoľvek plast, ktorý spĺňa aspoň jednu z dvoch podmienok. Po prvé, materiál musí byť aspoň čiastočne zložený z obnoviteľných zdrojov (napríklad

kukuricičný škrob, celulóza). V tom je zaužívaná terminológia trochu benevolentná, možno až škodlivá, lebo aj keď je na prvý pohľad skvelé, keď čo i len 10 % zo zdrojov použitých na výrobu materiálu nie je z ropy, na druhej strane takýto materiál „hybridného“ pôvodu sa dá veľmi ťažko recyklovať, keďže zložky sa už nedajú oddeliť. Je to teda skôr marketingový ťah ako naozajstné dlhodobé udržateľné riešenie. Druhou podmienkou je rozložiteľnosť. A tu je to opäť komplikovanejšie. Pridaním

špeciálnej chemikálie sa totiž môže stať rozložiteľným aj akýkoľvek plast na ropnej báze. Lenže tieto plasty sa potom začnú rozpadáť na neviditeľné mikročastice, ktoré sa už nikdy nerozložia. Blúdžia nám tu po planéte vo vode, v pôde, ale aj ľudskom tele. A verte, že môžu narobiť poriadnu škodu. V niektorých krajinách už takéto materiály zakázali a očakávame, že sa tak v najbližšom období stane celoplošne. Ideálne by bolo, keby existovali len bioplasty, ktoré 100 % spĺňajú obe kategórie zároveň, tak ako náš bioplast.

V čom sú vaše okuliare unikátne?

Sú výsledkom niekoľkoročného výskumu tohto inovatívneho materiálu a jedným z prvých produktov z neho vyrobených. Zároveň je to produkt, ktorý je 100 % z prírodných zdrojov. Rám okuliarov je vyrobený kompletne z jedného materiálu, čiže nevzniká problém pri jeho kompostovaní. Doteraz sme pracovali na dvoch kolekciami. Prvá bola unikátna vizualitou a povrchovými štruktúrami, druhá tým, že sme tento materiál dotiahli do možnosti využitia 3D tlače, a tým sa stali jednoducho prispôsobiteľnými akékoľvek tvári z hľadiska veľkosti aj tvaru.

Domácu slow fashion tvoria malé štúdiá, výroby, ateliéry, skvelí nadšení ľudia. Nad svojou prácou premýšľajú ekologicky aj eticky. Ak vám nie je jedno kto, kde a v akých podmienkach ušil vaše oblečenie, čítajte. A kupujte, len tak prežijú a my sa posunieme smerom k vyspelosti.

MALAI

Zuzana Gombošová vyštudovala odevné a textilné návrhárstvo v Liberci a neskôr MA Material Futures v Londýne, až kým ju záujem o bakteriálnu celulózu neprivedol do Indie. Tam vznikol Malai, materiál, ktorý patrí do skupiny s názvom biokompozitné materiály. Zložený je z prírodného polyméru, v tomto prípade bakteriálnej celulózy, a z prírodných vlákien – banánové či sisalové vlákno... Malai je kompostovateľný materiál, v týchto podmienkach sa rozloží do 90 dní. Inak však vydrží, samozrejme, dlhoo, najmä keď sa oň budete patrične starať a ošetrovať ho prírodným voskom alebo olejom.

Znie to veľmi high-tech a pritom India evokuje na prvé počutie skôr „tradičnú špinavú“ textilnú výrobu...

Bakteriálna celulóza nie je high-tech. Ide o jeden z najstarších procesov, aké ľudstvo pozná, kvasenie. Mnoho ľudí má o Indii predsudky a ja to chápem, existujú tam aj kvalitne vybavené továrne so špičkovým zariadením, ale aj ľudia, čo veci vyrábajú na kolene na okraji cesty.

Malai je váš produkt, značka, vynález. Čo to vlastne v laickom jazyku je?

Na ohmat niečo medzi kožou a papierom. Dokážeme ho vyrobiť vo forme listov, ale aj priamo namodelovať do 3-dimenzionálnych tvarov. Tento materiál je pevný, flexibilný, rozložiteľný v prírode a odolný proti vode.

Je kokos kľúčovým faktorom pre vašu prácu?

Áno, je. Aby nám bakteriálna celulóza vyrástla, potrebujeme ju niečím živiť. Presnejšie ide o vodu z hnedých kokosov, ktorá sa v priemysle nevyužíva a väčšinou sa vyleje. Bakteriálna celulóza sa dá pestovať aj na iných substrátoch, ako je zelený čaj, ananásový džús, usadeniny z vínnych sudov, no práve kokosová voda má najlepšie výsledky.

MAJA BOŽOVIĆ

Pochádza zo Srbska a keď vyštudovala odevný dizajn na VŠVU v Bratislave, odišla pracovať do belgických avantgardných štúdií. Od svojho návratu získala niekoľko prestížnych módnych ocenení. Robí krásne, neokukané veci, pričom jej tvorba výrazne odráža záujem o udržateľnú módu a myšlienku recyklácie.

Čo znamená slow fashion pre teba?

Že tvorím kolekciu raz ročne a zvolená technológia spracovania odevu musí spĺňať kritériá, ktoré zaručia trvanlivosť odevu. Pojem slow fashion prezentujem aj z ideologického hľadiska. Snažím sa motivovať ľudí, ponúkať im inú voľbu, ktorá ovplyvní nielen ich šatník, ale aj každodenný životný štýl.

Z akých materiálov sa ti tvorí najlepšie?

Z prírodných, ktoré sú príjemné aj na dotyk. Čo sa týka iných netradičných materiálov, pracovala som už s drevom ako náhradou kože... Rada by som v budúcnosti pracovala s podobnými materiálmi ktoré sú schopné nahradiť kožu.

NADMERNÁ PRODUKČIA JE PODĽA
MŇA PROBLÉM ODEVNÉHO
PRIEMYSLU CELKOVO, VRÁTANE TOHO
LUXUSNÉHO.

ABRAKA

Abraka vznikla v Piešťanoch pri krátkej debате o pohodlnom športovom oblečení a nápad postupne dozrel až do veselého projektu, akým je Abraka dnes. Pôvodne za ním stáli dve kamošky, Nina a Ajša. Napokon do tímu vstúpil Ajšin priateľ Ivo a bolo. #girlsonthemove je ich heslo, ktoré sa nám veľmi páči!

Oplatí sa na Slovensku vyrábať kvalitné funkčné oblečenie?

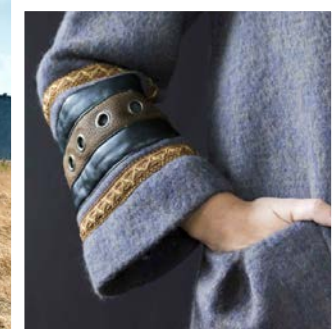
Určite, z akéhokoľvek uhla pohľadu sa na to pozeráme. Lanáрили nás, raveli: „Objednajte látku z Číny, potlačte to rovno v Taliansku...“ nedali sme sa, odolali sme. (smiech) Pekne lokálne si to tu s láskou „ňuňkáme“, každý jeden kus. Je dobre robiť veci doma, mať výrobu pod kontrolou, byť flexibilný k požiadavkám zákazníkov. Robiť lokálne je tiež prvým a často tým najzásadnejším krokom k tomu, aby sa robilo aj ekologicky, a to je ďalší odkaz do sveta (zatiaľ aspoň toho slovenského), ktorý chceme zakričať.

Na čo dbáte zo všetkého najviac a v čom nerobíte kompromisy?

Prvé miesto si u nás delí komfort s vplyvom nášho podnikania na životné prostredie. Milujeme prírodu a chceme, aby ju takú krásnu, akú ju máme my, mali aj naše deti a ich deti. Treba začať od seba, a tak sme tento rok navštívili niekoľko európskych veľtrhov s látkami, ktoré by podporovali koncept udržateľnej módy. Stretli sme sa s kadečím. Zarazil nás napríklad paradox, že látka tkaná z nových chemických polyesterových vlákien je lacnejšia ako látka, ktorá vznikla recyklovaním. A to aj napriek tomu, že pri recyklovanej výrobe sa spotrebuje o polovicu menej energie a vody, nehovoriac o tom, že sa vlastne vyrába z odpadu. V každom prípade však nebola naša snaha márna a celá jarná kolekcia Abraky bude z materiálov z recyklovaného textilu a PET fľašiek, ktoré by inak skončili niekde na skládke či v oceáne. A budeme mať aj vylepšené strihy a úplne nové švy, ktoré nám už čoskoro bude pomáhať zošívvať naša najnovšia posila medzi šijacími strojmí!

SLOVENSKO SA VEĽMI POSÚVA, ĽUDIA ZAČÍNAJÚ VNÍMAŤ, ŽE JE NAJVYŠŠÍ ČAS ZMENIŤ NÁŠ ŽIVOTNÝ ŠTÝL. UVEDOMELÝ ŠATNÍK JE TOHO SÚČASŤOU.

BARTINKI

Martina Mareková Kuipers sa pred siedmimi rokmi presťahovala za mužom do Holandska. Nemala prácu, príjem, preto začala skúšobne doma prerábať svoj šatník. Postupne sa dostala k lokálnym zdrojom nechceného textilného odpadu, z ktorého začala tvoriť a tvorí dodnes. Upcycling považuje už za nevyhnutnosť a spolu s ním aj potrebu edukácie na túto tému.

Čo predstavuje pomalá móda vo vašom chápaní a živote?

Pomalá móda nie je nijaký vynález, je to to, ako sa šilo kedysi. Teda s rozumom, čo najmenším odpadom, s čo najväčším využitím materiálu. Vyrába sa lokálne, šije sa poctivo a kvalitne, aby odev vydržal roky. Táto nálepka mi prischla, nikdy som sa nesnažila nejakú zadefinovať. Robím veci intuitívne, či už je to dizajn, alebo výroba. Tak, ako to cítim a ako ma to učili moje babky. Že ani obyčajný gombíček netreba vyhodiť, ale odložiť a použiť neskôr. Príde mi to ako samozrejmosť, ktorú však niekedy treba ľudí učiť.

Znamená Bartinki iba prerábanie a opätovné použitie už nechcených vecí?

Bartinki je o móde a estetike, ale i o zdieľaní hodnôt. V prvom rade upcyklujem, teda využívame nechcené materiály vo svojej tvorbe. Šijeme s prihliadnutím na čo najefektívnejšiu spotrebu, na ľudský faktor, na kvalitu. Rada však šírím aj myšlienku čistej módy. Veľmi ma trápi stav súčasného módného priemyslu a najmä jeho vplyv na životné prostredie. Verejnosť o tom stále málo vie, preto sa aktívne zapájam do hnutia Fashion Revolution, ktoré bojuje za transparentnosť v módnom priemysle a poukazuje na dôsledky ním spôsobené. Na svete je nadbytok textilu. Odhaduje sa, že ak by sa výroba nových textílií hneď zastavila, máme dostatok na nosenie a prerábanie aspoň na jednu dekádu.

CILA

Cila bol pôvodne nápad Aly Krivej, ku ktorej sa postupne pripojili ďalší štyria nadšenci. Slow fashion im prúdi v žilách, chcú vytvárať alternatívu k rýchlej konzumnej móde s neustále sa meniacimi trendmi. V Cile však veria, že treba spomaliť aj komplexne celý životný štýl a žiť slow life.

Z akých materiálov šijete a kde sa k nim dostanete?

V Cile pracujeme s dvoma typmi materiálov. Prvé sú certifikované, ekologicky neškodné materiály, tie nakupujeme online z Nemecka a Holandska. Druhú skupinu tvoria „upcyklované“ materiály, teda zvyškové materiály z iných textilných výrobní. Minulý rok sa nám podarilo získať veľa látok z produkcie londýnskej pánskej módnej značky. Inak nakupujeme zvyšky od domácich odevných firiem. Pre ne už nepotrebný materiál „upcyklujeme“ na nové dizajnérske kúsky, teda recyklujeme ho smerom nahor, zvyšujeme jeho hodnotu.

Na čom momentálne pracujete?

POMALÁ
MÓDA JE O
OBLEČENÍ,
KTORÉ TAK
SKORO
NEVYJDE Z
MÓDY, JE
POHODLNÉ A
BUDETE HO
RADI NOSIŤ.

Na tzv. kapsulovom šatníku. Je to niekoľko kúskov oblečenia, ktoré sa dajú vzájomne kombinovať, sú nadčasové, pohodlné a krásne remeselné spracované, majú zaujímavý detail, čisté línie. Snažíme sa ich navrhnuť tak, aby sa páčili zákazníčkovi a mal z nich oveľa väčšiu radosť napriek tomu, že vecí bude mať omnoho menej.

Premýšľate veľa, kým sa rozhodnete navrhnuť a vyrobiť nový produkt?

Áno, veľa premýšľame, rešeršujeme, pýtame sa, kreslíme, testujeme, vyberáme materiál. Samozrejme, sa snažíme mať vo firme čo najmenší odpad, aj preto sme sa rozhodli robiť veci na objednávku. Neuskladňujeme teda veľké množstvo jednotlivých modelov. Okrem toho, že upcyklujeme a používame v prírode ľahko rozložiteľné materiály, sme niektoré modely zámerne navrhli tak, aby nemali skoro žiaden odpad, tzv. zero waste modely.

BOHEMPIA

Tomáš Rohal, český zástupca v našej téme, sa prvýkrát stretol s konope ako chalan. Jeho bratia si totiž po revolúcii zasadili pár rastlínok v záhrade a nazdávali sa, že je to marihuana, no bolo to len technické konope:-) Neskôr, keď študoval na univerzite konštrukcie textilných strojov, sa s ním stretol opäť, tentoraz už ako s textilným materiálom. Už vtedy sa pohrával s myšlienkou niečo z neho vyrobiť, ale vhodné podmienky prišli až o pár rokov neskôr. A tak vznikla Bohempia, super konopné tenisky.

V čom spočívajú kľúčové ekovýhody tejto tkaniny oproti teniskovej klasike?

Konope potrebuje o polovicu menej vody než bavlna a až o 95 percent

menej agrochémie, teda pesticídov, fungicídov atď. Má 4-krát väčšiu výťažnosť vlákna na hektár než bavlna, je šetrnejšie k pôde pri pestovaní. To sú tie ekologické hľadiská. Čo sa týka funkčnosti, je to najpevnejšie prírodné vlákno, 4-krát nasiakavejšie ako bavlna. Má skvelé thermoregulačné schopnosti, je antibakteriálne, zabraňuje zápachu.

Chcete robiť aj konopné oblečenie?

Chceme. Máme už v ponuke tričká, mikiny, ponožky, chystáme sa vyrábať dámsku spodnú bielizeň, posteľné obliečky a detské oblečenie. Práve preto, že konope má úžasné antibakteriálne vlastnosti.

Ktorý model fičí najviac?

Jednoznačne čierne tenisky vo všetkých variantoch.

TÉMA UDRŽATEĽNEJ
MÓDY JE STÁLE V
PLIENKACH. TO VŠAK
NEZNAMENÁ, ŽE ĽUDIA

TASCHKĚN

Ukážte nám jeden brand na Slovensku, ktorý vám v e-shope presne odkryje, čo sa skrýva za cenou produktu. Číže koľko stojí materiál, strihanie, potlač, nite, šitie, žehlenie, údržbový a brandový label, daň, vývoj (nových druhov produktov) či marketing. A ukážte nám jednu tašku, ku ktorej dostanete záruku, že sa neroztrhne?! Toto všetko je Taschken, koncept dizajnových ekotašiek, ktorý vymyslel Robert Lively.

Bolo to katastrofálne číslo v spotrebe igelitiek Slovákov niekde na začiatku, keď ste sa rozhodli vytvoriť Taschkēn?

Najsilnejším podnetom bola rozhodne moja minuloročná cesta do Indie. Pri kúpaní v Indickom oceáne sa mi totiž medzi prsty asi 4-krát zaplietli rôzne igelitky. Začal som sa viac zaujímať o plastový odpad a pri rešerši som natrafil aj na štatistiky spotreby igelitiek v EÚ, kde sme na samom chvoste.

V čom všetkom sú vaše tašky eko? Ako vieme, nevyrábate v Číne napríklad:-)

Presne, ako vravíte, nevyrábame v Číne, ale v Prahe. A šli sme, samozrejme, ešte da-

lej. Látky dovážame z Talianska, kde sa konkrétne tieto používajú pre odolnosť proti oteru a ťahu v zdravotníctve. Sijeme výhradne zo stopercentnej bavlny.

A vôbec, platí zásada, že keď vidíme Made in China, máme byť ostrážité?

Čína sa snaží tejto nálepky zbaviť. Robí rôzne opatrenia, no situácia je stále alarmujúca. A ten mrak nie je len nad samotnou Čínou. Rovnako je na tom Mjanmarsko, Bangladéš či India. Bohužiaľ, nadnárodné spoločnosti tu majú stále silnejšie slovo ako samotné štáty. Stále sú zavedené praktiky, keď vyplávajú nákladné lode s materiálom, linkami a ľudskou silou napríklad z Hongkongu

a kým dopávajú povedzme do Španielska, sú kolekcie ušité. Na tovar ušitý alebo zhotovený v medzinárodných vodách sa totiž nevzťahuje daňový zákon žiadneho štátu. Pýtať sa na podmienky, v akých tam pracujú tí krajčíri a krajčírky, sa hádam ani netreba. A povedzme si na rovinu, predajná cena bavlnených tašiek z katalógu reklamných predmetov, vyrobených, samozrejme, v Číne, je niekde pod 1 €. My len našim krajčírkam platíme 2,22 €, a to v tej sume nie je zahrnutý materiál, potlač ani iné náklady spojené s výrobou. Aká suma z jediného eura ide tej krajčírke v Číne? Bavíme sa vôbec o centoch? Našu prácu preto neberieme len ako biznis, ale aj ako poslanstvo.

SA O TIETO PRODUKTY
NEZAUJÍMAJÚ. MNOHÝM
TO VŠAK, Povedzme
SI NAROVINU, ICH
PEŇAŽENKY NEDOVOLUJÚ.